

Тетяна П'ятчаніна

*к.б.н., ст. досл., завідувачка відділу менеджменту
наукових досліджень та інновацій
ІЕПОР ім. Р.Є. Кавецького НАН України*

Анна Огородник

*к.т.н., науковий співробітник відділу менеджменту
наукових досліджень та інновацій
ІЕПОР ім. Р.Є. Кавецького НАН України
kassmail@ukr.net*

Олексій Васильєв

*к.т.н., старший науковий співробітник
Інституту проблем моделювання в енергетиці
ім. Г.Є. Пухова НАН України*

НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ДЖЕРЕЛА ПАТЕНТНОГО ПОШУКУ У ГАЛУЗІ ОНКОЛОГІЇ

Анотація. Проведено дослідження патентних та науково-технічних баз даних для визначення найбільш релевантних для реалізації ефективної стратегії патентних досліджень у галузі онкології.

Abstract. A study of patent and scientific and technical databases to determine the most relevant for the implementation of an effective strategy of patent research in the field of oncology.

Ефективність науково-дослідних робіт (НДР) значною мірою залежить від належної організації їх планування, зокрема, науково-інформаційного та патентного супроводження цього процесу. Патентна інформація є важливим інструментом науковця для створення нових науково-технічних розробок, оскільки являє собою сукупність відомостей про результат науково-дослідної та інших видів творчої діяльності.

Джерелами патентної та наукової інформації можуть бути, бюлетені патентної інформації або патентні газети (видання національних патентних відомств, а також спеціалізовані наукові бази даних (БД) та БД об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ), друковані та/або електронні періодичні, серіальні видання, наукові монографії (книжкові видання), реферативні журнали. Необхідність використання друкованих джерел пояснюється тим, що патентні дослідження (ПД) на новизну теоретично не обмежуються часом публікації та тим фактором, що не всі інформаційні об'єкти на даний момент цифровані і включені у відповідні БД [1].

Відповідно до правил проведення ПД [2] пошук проводиться як у патентній, так і у патентно-асоційованій літературі, «яка стала загальнодоступною у світі». Цей нормативний

принцип встановлює широкий набір БД, які необхідно залучати для проведення ПД. Коло БД, необхідних для такого дослідження, визначають відповідно до їх напрямку і завдань.

На сьогодні відомо біля 100 БД, що описують різні за типами ОПІВ (винаходи, корисні моделі, торгові марки):

БД ОПІВ національних патентних відомств представляють ОПІВ зареєстровані національним відомством за весь час його існування. Не всі БД цього типу носять офіційний юридичний статус «національного патентного репозитарія», що спричиняє необхідність отримувати офіційні витяги з відповідного національного реєстру про наявність і опис відповідного ОПІВ для діловодства можливого судового процесу на етапі захисту ОПІВ.

БД ОПІВ міжнародних та регіональних патентних організацій представляють або ОПІВ, які реєструються даною організацією (наприклад ВОІВ - БД PatentScore), або представляють агрегований масив документів власної реєстрації з додаванням ОПІВ, що зареєстровані іншими патентними організаціями (наприклад ЄПО – БД Espacenet).

БД ОПІВ спеціалізованих незалежних установ (комерційних компаній, наукових товариств, інформаційних центрів) представляють колекції документів, що описують ОПІВ, і створюються на основі ліцензійних угод з різними національними патентними відомствами або міжнародними патентними організаціями. Повнота таких колекцій різна і відповідає цілям існування таких БД та їх фінансово-організаційним можливостям. Яскравими прикладами таких БД є Lens.org, DWPI, PCTFull, USPTO та багато інших.

Спеціалізовані БД ОПІВ охоплюють предмети різної природи (біологічні об'єкти, окремі класи хімічних сполук, продукти нафтохімії тощо). Прикладами таких баз є DGENE, USGENE, CasReact, Reazys, або RDISCLOSURE. Окремим підтипом спеціалізованих БД є такі, які детально описують процеси цитування документів, на які посилаються описи ОПІВ.

Довідкові БД з питань інтелектуальної власності представлені різноманітними інформаційно-пошуковими або інформаційно-довідковими системами, які детально представляють різні патентні та наукові класифікації, матеріали судових справ з питань ІВ, реєстрації фактів зміни власності на ОПІВ або ліцензування на базі ОПІВ.

Універсальні БД наукових публікацій (НП) представляють універсальні за галузями науково-технічної діяльності або науковими напрямами колекції науково-технічних публікацій різних типів. Відомі БД SCOPUS (Elsevier, NL), Web of Science (Clarivate, USA-UK), Chemical Abstracts (CAS, USA) на додаток до базових наукометричних параметрів включають наукометричні метрики типу індекс цитування або індекс Гірша. Інші інформаційно-пошукові системи, такі як Dimensions.ai, або Lens.org обмежуються базовими наукометричними показниками.

Галузеві БД НП представляють колекції НП, які мають переважне відношення до обраної галузі та мають глибоке наповнення по назвах періодичних видань, велику кількість ідентифікаторів об'єктів (таких як CAS RN), деталізованими галузями або науковими тезаурусами та класифікаторами. Найвідомішими прикладами таких БД є Chemical Abstracts (CAS, USA), Medline (NML, USA), Embase (Elsevier, NL), INSPEC (IET-IEEE, UK, USA), Compendex (Elsevier, NL) та ін.

Архіви НП видавництв та наукових установ - містять НП за ознаками видавничих прав, ці БД в сучасних умовах пропонують доступ до повної колекції публікацій окремого видавництва. Відомими прикладами таких інформаційно-пошукових систем є ScienceDirect (Elsevier, NL), SpringerLink (Springer-Nature, DE, NL, USA), IEEEExplore (IEEE, USA), DOAJ (DOAJ, SE).

Інституційні репозитарії НП містять НП, які переважно індексуються відповідно до політики «Відкритого доступу» (Open Access Initiative) в результаті рішення на розповсюдження авторами таких НП на основі ліцензій Creative-Commons, або з дозволу видавничих компаній, власників видавничих прав. Характерним прикладом інформаційно-пошукової системи такого класу є репозитарій ArXiv

Фактографічні спеціальні БД містять індексований контент, який описує предмети наукових досліджень, або процеси таких досліджень. Це можуть бути описи характеристик хімічних сполук або реакцій, структур ДНК, біологічних матеріалів або організмів, які супроводжуються науковою класифікацією, обраними НП або ОПВ. Прикладами таких інформаційно-пошукових систем є NAPRALERT, Reaxys (Elsevier, NL), ChemReact, CASReact та інші.

Рекомендації, щодо вибору інформаційних джерел для організації ПД в області онкології ускладнюються через комплексний та мультитематичний характер цієї галузі наукових досліджень. Але, можливо навести рекомендований список патентних БД представлений безкоштовними інформаційно-пошуковими системами, які достатні для попередніх ПД силами наукових співробітників на етапі планування та виконання НДР: національного рівня (портал Укрпатент, USPTO (USA); міжнародного рівня: інформаційно-пошукова система ESPACENET - містить реферативно-бібліографічну БД з можливістю доступу до повнотекстових документів. Система охоплює більше 130 млн. патентних документів, більше 90 країн світу; інформаційно-пошукова система PatentScore забезпечує пошук по всіх основних розділах опису патентного документу з доступом до повних текстів патентних документів. Система є офіційним джерелом відомостей про РСТ – заявки (більше 4.1 млн документів), а також забезпечує патентний пошук у колекції 95 млн. документів 72 патентних організацій (регіонального та національного рівня); інформаційно-пошукова система LENS.org забезпечую реферативно-бібліографічний та повнотекстовий пошук у колекції патентних документів (134 млн. документів), а також науково-технічних публікацій (239 млн. документів).

Таким чином, проаналізовано джерела патентного пошуку для визначення найбільш релевантних документів, що відповідають пошуковому запиту для проведення патентних досліджень, які дозволяють виявити конкурентні напрямки в онкології, визначити найбільш перспективні з них, дати об'єктивну оцінку новизни й техніко-економічної ефективності науково-дослідних робіт; використовувати при проведенні науково-дослідних робіт найбільш визначні досягнення світової науки.

Література

1. Ілляшенко О. Етико-правові особливості загальних умов охороноспроможності об'єктів патентування в сфері медицини. *Теорія і практика інтелектуальної власності*, 2014. (1):51–56.
2. ДСТУ 3575-97. Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення. [Чинний від 1998-01-01]. Вид. офіц. Київ: Держстандарт України 1997. 14 с. URL: <http://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/ДСТУ-3575-97-Патентні-дослідження.pdf>.

УДК: 61:007:002.6:681

Nataliya Foigt

*Ph.D. in Economics, senior researcher, head of department,
Chebotarev Institute of Gerontology, NAMS of Ukraine,
yajqun@gmail.com*

Volodymyr Romanov

*Professor, PhD, Doctor of Science, head of department,
Glushkov Institute of Cybernetics, NAS of Ukraine
vromanov1944@gmail.com*

Oleksandra Kovyrova

*junior researcher,
Glushkov Institute of Cybernetics, NAS of Ukraine
kovyrova.oleksandra@gmail.com*

РОЗУМНИЙ КОМУНІКАТОР ДЛЯ ОЦІНКИ ЗДОРОВ'Я МАЛИХ СУБПОПЛЯЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТУ «STEPS»

SMART COMMUNICATOR FOR SMALL SUBPOPULATIONS HEALTH ASSESSMENT USING STEPS INSTRUMENT

Анотація. Запропоновано впровадження електронної версії опитувальника STEPS на основі самообстеження респондента з самотестуванням сечі. Це один із найдоступніших за ціною та найефективніший з точки зору охоплення невеликих груп населення (місцевих, робочих, студентів, пацієнтів загальної практики чи інших спільнот) у країнах із низьким рівнем доходу. Метою роботи є використання розумного комунікатора, розробленого в Інституті кібернетики імені Глушкова у співпраці з Інститутом геронтології імені Д.Ф. Чеботарьова.

Abstract. The digital version of the STEPS survey implementation based on self-examination of the respondent with self-testing of urine is offered. It is one of the most affordable in costs and most effective in terms of coverage for small subpopulations (local, labor, student, GP patients or other communities) in low-income settings. The aim of the work is to use smart communicator developed in Glushkov Institute of Cybernetics in collaboration with D.F. Chebotariov Institute of Gerontology.